

RODINNÁ ZAHRADA JAKO SOUČÁST ŽIVOTNÍHO STYLU

LUCIE TOMCOVÁ

Dnešní člověk se stále více vzdaluje od přírody, na které je však existenčně závislý. Toto odcizení vede k zásadním problémům moderní civilizace, se kterými se musíme potýkat. Jak člověku přírodu znovu přiblížit? Možná právě vytváření kvalitních zahrad může být tím prvním krokem.

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jaký je potenciál zahrady, která by korespondovala s životním stylem rodiny a zároveň by naplňovala potřeby všech rodinných členů. S tímto cílem bylo provedeno sociologické šetření, do kterého se zapojilo 71 respondentů z 25 rodin (vlastníků zahradu) s různou rodinnou strukturou, příslušejících k různým sociálním vrstvám a bydlicích v zástavbě různé intenzity. Potřebná data byla získávána z literatury, prostřednictvím dotazníků, rozhovorů a pozorování.

Z výsledků vyplývá, že většina rodin má společnou potřebu sociálního kontaktu, soukromí, odpočinku, potřebu tzv. krásna. Zahrada by měla vytvářet podněty pro aktivní

i pasivní odpočinek, kreativní činnost a seberealizaci. Zahrady v současnosti naplňují potřeby pouze některých uživatelů, specifické požadavky určitých skupin (staří lidé, dospívající) nejsou vždy brány v potaz. Zahradní prostor bývá nedostatečně diverzifikován podle různých potřeb uživatelů, a tak dochází k různým konfliktním situacím. Nejvýraznějším faktorem životního stylu, který ovlivňuje podobu zahrady, se ukazuje být struktura a věková skladba rodiny.

Děti a jejich potřeby

Pro novorozence a batolata je nejdůležitější pocit bezpečí, proto vyžadují stálou přítomnost matky (*prostor pro umístění kočáru/postýlky u sušáku na prádlo, v letní kuchyni, v odpočinkovém koutu*). Nejmenší děti se seznamují s okolním prostředím především hmatem (*zastoupení různých povrchů v zahradě - trávník, dřevo, štěrka, voda*).

Dostatečně velká plocha trávniku je v zahradě s malými dětmi stěží (Vrané nad Vltavou, 2007)

Ochutnávání ovoce představuje pro děti jeden z významných podnětů pro trávení času v zahradě (Klečany, 2007)

Zahrada by měla naplňovat i potřeby pasivního odpočinku (Praha, 2007)

Díky notebookům, mobilním telefonům či wi-fi připojení na internet může v zahradě vzniknout letní pracovní (Praha, 2006)

Předškolní děti vyžadují dostatek podnětů pro svou zvědavost (*rostliny přitahující hmyz a ptáky, přírodní vodní biotop s vodními živočichy, ovoce a zelenina k ochutnání*). Narůstá jejich nezávislost daná větší mobilitou dítěte, která umožňuje průzkum okolí (*nutnost bezpečnostních opatření u bazénu/jezírka, vstupu do ulice*). Rozvíjí se dětská představitivost a svalová koordinace (*pískoviště, stavebnice, chodník/tabule na kreslení*). Navazují se první kontakty s vrstevníky, kdy se děti učí sdílet věci s ostatními (*dostatečně velká plocha trávníku pro hry s kamarády*).

Ve školním věku nabývá na významu sociální nezávislost na rodičích (*stavění „domečků“*). Děti mohou pracovat samostatně (*vlastní zahrádka, „zahradní studovna“ pro přípravu do*

školy). Prostředí, ve kterém dítě žije, se rozšiřuje mimo domov i mimo rodinu, roste význam kamarádů. Děti si raději hrají tam, kde probíhá většina aktivit nebo kde je největší šance, že se „něco stane“. Část her se přesouvá ze zahrady na ulici, veřejné hřiště či k domovním vstupům (*větší zpevněné plochy/trávníku, plot umožňující kontakt s ulicí*).

Období puberty je spojeno s hledáním a prosazováním své individuality a nezávislosti. Je nutno respektovat nezávislost dospívajících a umožnit jim vyjádřit sebe sama vlastní cestou i v domácím prostředí (*soukromý „zahradní pokoj“ ponechaný kreativitě dospívajících, s omezeným přístupem a zásahem rodičů*). Posilují se vztahy s vrstevníky, vztah s rodinou se naopak oslabuje.

Zahrada nabízí při grilování, zahradní party nebo jiných oslavách příležitosti k sociálnímu kontaktu (Praha, 2004)

Velká nečleněná okna bez záclon a žaluzií s nízkým parapetem rozšiřují prostor zahrady i do interiéru domu, což může být důležité např. pro starší lidi upoutané na lůžko

Rodiče v zahradě a jejich potřeby

Matky v domácnosti často pociťují izolovanost, proto je pro ně velmi důležitý sociální kontakt (*oplocení zahrady umožňující kontakt se sousedy, kolemjdoucími*). Jejich povinnosti v zaměstnání, péče o domácnost a dohled nad dětmi si mohou někdy odporovat vzhledem k prostorové oddělenosti některých činností uvnitř domu a na zahradě (*vhodné propojení interiéru a exteriéru - prosklené stěny, francouzská okna, obytné terasy*). Pobyt na zahradě se může prodloužit přenesením některých domácích činností ven (*elektrické zásuvky na zahradě umožňují žehlit prádlo, venkovní letní kuchyň*). Matky často na své zahradě pozitivně vnímají možnost seberealizace a tvůrčí činnosti, kde výsledky práce jsou zjevné. Zahradničení se znovu

stává módou a trendem. S dětmi tráví společný čas spíše intelektuální činností - zpívání, čtení, kreslení (*klidové posezení*).

Otec pro rodinu většinou představuje hlavní zdroj finančních příjmů, značnou část svého času proto tráví v zaměstnání. Snaží se najít rovnováhu mezi časem v zaměstnání a věnováním rodině a zapojit se do chodu domácnosti, jako je sekání trávníku, čištění bazénu, štípání dříví. Část pracovních povinností do zaměstnání může být vykonávána na zahradě (*zahradní pracovna - zásuvky na notebook, wi-fi připojení na internet*). Otcové tráví společný čas s dětmi více fyzickou činností (*velký trávník pro běhání či fotbal, vzrostlé stromy pro lezení v korunách*).

Zahrada představuje smysluplné využití času, kreativní činnost, kde výsledky práce jsou zřejmé a přinášejí uspokojení (Davlé, 2007)

Některé domácí práce jako žehlení nebo sušení prádla mohou být vykonávány venku v zahradě (Praha a Klecany 2007)

Manželé v pozdějším věku a jejich potřeby

S postupujícím věkem se zhoršuje zdravotní stav starých lidí (fyzický i psychický), snižuje se jejich mobilita a orientační smysl. Jejich aktivity se koncentrují v nejbližším známém okolí - význam zahrady se zvyšuje. Zahradní prostředí by mělo splňovat tyto základní požadavky: bezpečí (*neklouzavé povrchy, zábradlí*), soukromí, možnost sociálních kontaktů (*lavička před domem*), podněty pro smysluplné naplnění času (*pěstelské/sbírkové plochy*), dispozice bez překážek (*dostatečně široké a rovné cesty*), vhodný mobiliář (*vyšší křesla s područkami pro snazší vstávání*), uzpůsobené pracovní plochy (*vyvýšené záhony*), výhled z oken pokoje (*nízký parapet, nečleněné velké okno*).

Závěr

Zahrada stejně jako ostatní prostředí, ve kterém žijeme, by měla reagovat na životní styl a měnící se nároky a požadavky moderní společnosti. Měla by odrážet také vývoj rodiny a měnící se potřeby VŠECH jejích členů. Podle těchto lišících se potřeb se bude lišit i způsob, jak člověku přiblížit přírodu, jak vytvořit most mezi moderním, přetechizovaným prostředím a přirozeným přírodním světem, odkud člověk vzešel a který podmiňuje jeho existenci.

Vyvýšené záhony umožňují i hůře mobilním uživatelům zahrady věnovat se pěstitelské činnosti (Anglie, 2005)

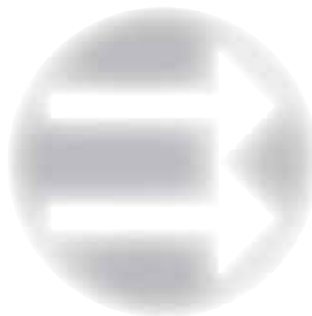
Vhodně uzpůsobený mobiliář by měl být základním požadavkem zahrad pro starší uživatele (Šlapanice, 2007)

Práce na zahradě představuje pro otce příležitost, jak se zapojit do rodinného života a chodu domácnosti (Klecany, 2007)

► Použitá literatura:

- BERG, A. E. van den. *Environmental Psychology*. Přednášky na Wageningen University, 2005.
- GEHL, J. *Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství*. Boskovice a Brno: Albert a Nadace Partnerství, 2000. 202 s. ISBN 80-85834-79-0
- GELLES, R. J. *Contemporary families: a sociological view*. Thousand Oaks, California: Sage Publications, 1995. 532 s. ISBN 0-8039-3419-X.
- GLOSOVÁ, D. a kol. *Bydlení pro seniory*. Brno: Era, 2006. 179 s. ISBN 80-7366-057-1.
- HAAN, H. de. *Space, place and society*. Přednášky na Wageningen University, 2005.
- HAGENOUIW, R. *Děti a zahrada*. Čestlice: Rebo Productions, 2006. 63 s. ISBN 80-7234-546-X.
- MAREČEK, J. a kol. *Zahrada a její uspořádání*. Praha: SZN, 1975.

- Snímky: Lucie Tomcová
- Ing. **Lucie Tomcová** (1983) vystudovala zahradní tvorbu na Fakultě agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů ČZU v Praze a na Wageningen University. Nyní projektuje a realizuje rodinné zahrady a současně se věnuje doktorskému studiu na katedře zahradní a krajinné architektury ČZU v Praze.